

non alios convenientius accipimus, atque episcopos, & doctores, quibus fidelium instructio demandata est: quosque si de medio tollas, ecclesie universalis iudicia protinus auferes. Cum tota ipsa ecclesia, hoc est, fideles omnes, convenire ad iudicandum de proposita quaestione, nec debeant, nec vero possint.

Præterea Concilium est certa regula in his quæ fidei sunt, ut posterius ostendemus. Cum igitur hæc quaestio de libris sacris, atque canonicis ad fidem attineat, concilii testimonio abunde poterit definiri. Id quod Antiochenos intellexisse constat. Non enim quaestionem de legalibus ad fidelium plebem, sed ad Apostolorum, & seniorum synodum retulere. Nec post concilii sententiam ullus relictus est dubitandi locus. Actor. 15.

5. Concl. Quinta propositio. *Ad summum Pontificem pertinet definire, quinam liber sit canonicus.* Primo, quia maiores ecclesie causæ ad summum Pontificem referendæ sunt, ut Innocentius probat, de baptismo, cap. maiores, nosque idem etiam sumus demonstraturi. At hæc de libris canonicis causa maxima est: ad summum itaque Pontificem est referenda. Deinde quia contingit esse dissidium inter patres in concilio congregatos. Quod si non esset iudex in ecclesia, qui hanc contentionem, litemque dirimeret, certe non esset ecclesie a Deo provisum in rebus necessariis.

Præterea, quia summus Pontifex quoties de fide pronuntiat, errare nequit; quod suo postea loco etiam commostrandum est. Ipsius ergo Pontificis testimonio tanquam certo iudice probare poterimus, quis liber sit canonicus, quis contra non sit.

Postremo id ostenditur argumento Nicolai Papæ. (5) Nam quod vere sedes Apostolica probavit, hodie tenetur acceptum; & quod illa repulit, hæc tenetur inefficax prorsus habetur. Ita opuscula doctorum quæ approbavit, ecclesia probat: quæ contra reprobat, ecclesia reprobat. Summorum ergo Pontificum de hisce rebus testimonium, ipso etiam perpetuo re-

(5) Cap. Si Romanorum. 19. dist.

rerum experimento firmum, ac certum habere compellimur. Nam & evangelium, quod Paulus prædicabat in gentibus, ut ante ex Tertuliano, Hieronymo, & Augustino monstravimus, non fuisset ab ecclesia receptum, nisi Petri auctoritate fuisset roboratum. Et ut idem Hieronymus in libr. de viris illustribus (6) ex Clemente in 6. ὑποτυπώσεων scribit, *Marcæ evangelium, cum Petrus audisset, probavit, & ecclesia legendum sua auctoritate edidit.* Idem vero Eusebius, lib. 2. ecclesiasticæ historiae, cap. 15. non solum Clementis, sed ex Papiæ testimonio confirmat. Constat autem qui Petro succedit, hanc eandem potestatem habere in illis sane quæ sunt ecclesie necessaria. Ad summum ergo Pontificem huiusmodi de libris canonicis iudicium pertinet. Nam & si qua similis quaestio in veteri lege exoriretur, ad Pontificem eius definitio pertineret, ut Deut. 17. legimus. Hactenus, quanta fieri potuit brevitate a nobis ea dicta sunt, quæ præsentis loco satis erant, ut pius lector intelligeret, quibus auctoribus in libris canonicis constituendis fidem habere oporteret. Nam si qua horum maiori vi, & argumentis indigent, ut in universum probentur omnibus, ea suis postea locis confirmabuntur. Nunc vero illud agendum esse puto, ut argumentationes hostium veræ religionis, quam brevissime etiam possumus, refellamus.

CAPVT VIII.

Vbi confutantur argumenta capituli sexti.

AD primum igitur argumentum sic respondeo. Si Christus ab homine testimonium non accipit, ubinam illud ad 1. est, *Fuit homo missus a Deo, ut testimonium perhiberet de lumine?* (1) Vbi rursus illud, *Vos testimonium perhibebitis de me, quia ab initio mecum estis?* (2) Vbi denique illud, (ne omnia repetamus) *Eritis mihi testes in Hierusalem, &c.* (3) Sensus igitur

Tom. I.

G

tur

(6) In Marca. (1) Ioann. 1. (2) Ioann. 15. (3) Actor. 15.

tur est. Ego hominis testimonio non egeo quidem: sed affero tamen testimonium Ioannis propter vos. Ideoque subiungit, *Sed hæc dico ut vos salvi sitis.* Quod autem ipse humanum testimonium non quærat, quo videlicet ipse minime egere credendus est, probat subiungens. *Ego habeo testimonium maius Ioannis*, &c. Et revera convincit, ut qui divinum testimonium habet, ipse quidem propter se non accipiat ab homine testimonium: sed oblatum tamen propter aliorum utilitatem non repudiet. In eundem quoque sensum deinde subinfert. *Claritatem ab hominibus non accipio*; (4) cum tamen Petrus dictus sit sua morte Deum glorificasse. Ac de primo quidem argumento fati.

Resp. ad
2.

Ad secundum vero facile respondetur, Apostolum ibi non cum imperitis, sed cum doctis habere sermonem. Ait enim, *Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam.* Sapientibus ergo ecclesiæ magistris unctio interior sufficit ad ea, quæ fidei adversantur, refutanda: at ignorantibus opus est etiam externa doctrina eorum maxime, quos Deus constituit in ecclesia pastores, & doctores. Intelligendum est etiam doctrinam fidei singulis hominibus necessariam unicuique per se forte innotescere, si spiritum manentem in se habet. At vero quæ sunt in fide non singulis quidem necessaria, sed ad ecclesiæ communem utilitatem pertinentia, non ea statim a bonis viris cognoscuntur quamlibet spiritum Dei, & unctioem habentibus. Si enim simplici mulierculæ proponatur, an accidentia in Sacramento altaris sine subiecto sint, quamvis sancta sit, & iusta, non est opus ea de re ab unctioe doceatur. Sed si illud ab ea inquiras, num Christus pro peccatis nostris sanguinem fuderit, id profecto ab unctioe docebitur, quoniam præstanti quod in se est Deus fidem ad salutem necessariam non negat. Porro autem cum quæstio hæc de numero librorum canonicorum non spectet ad singulos, sed ad doctos in ecclesia viros referenda sit, fit consequens, ut ad cognoscendum an hic liber, aut ille sit canonicus, non sit satis unctioem habere. Non enim unctio

(4) *Ioann. ultim.*

Etio quemcumque simpliciter docet de omnibus, sed quemque de his, quæ sunt ei propria, & necessaria. Atque hæc satis abunde erant, ut secundum argumentum eluderetur. Sed ut iis morem geramus, qui aliud præterea quicquam in illius testimonii explicatione desiderant, tertia adhuc responsio adiicienda est. Non si quidam in ecclesia primitiva tantos habuere, & in virtute, & in doctrina progressus, ut nullo doctore externo indigerent, quippe qui, spiritu docente, nossent omnia, idcirco gratiam illam Spiritus Sancti nos, & ad omnes, & ad hoc etiam tempus referemus. Alioqui si quis, aut linguarum donum, aut alia multa, quæ spiritus a principio fidelibus impertiebatur, modo non habeat, non se arbitretur spiritum accepisse: nec unctum sese existimet, nisi cum Antonio Monacho Ægyptio sine ulla scientia literarum divinas scripturas intellexerit. Quod si etiam nunc unctio docet sine externo doctore de omnibus, non doceant parentes parvulos suos doctrinam Christi, sed ne ad ipsum quidem evangelium audiendum, atque discendum eat populus in ecclesias, quin etiam codices nullos legat, nec legentem, explicantemque hominem audiat: expectet vero rapit se usque ad tertium cælum, & ibi omnia Christianæ doctrinæ mysteria percipere. *Caveamus*, Augustinus (5) ait, *tales tentationes superbissimas, magisque cogitemus, & ipsum Apostolum Paulum licet divinis, & voce, & spiritu instructum ad hominem tamen missum esse, ut ab eo disceret quid se oporteret facere.* Actor. 9. Et Cornelium cogitemus quamvis & exauditas orationes eius, eleemosynasque respectas ei Angelus nunciarit, Petro tamen traditum imbuendum, a quo quid credendum, quid sperandum, quid diligendum, audiret, Actor. 10. Ac de secundo argumento hætenus.

Tertium vero eludi primum poterat eo rerum discrimine repetito, quod in superioris argumenti confutatione posuimus. Concedimus enim liberaliter, doctrinam cuique in sua vita, & statu necessariam illi fore perspectam, & cognitam, qui fecerit voluntatem Dei. Sicut enim gustus bene af-

G 2

fe-

Respon.
ad 3.

(5) *Vide Augustinum in præmio, libr. de doctrina christiana.*

fectus differentias saporum facile discernit, sic animi optima affectio facit, ut homo doctrinam Dei ad salutem necessariam discernat ab errore contrario, qui ex Deo non est. Quæ vero ecclesiæ sunt communia, nec ad iudicium, & fidem spectant singulorum, ea non a quovis discerni, & iudicari possunt, quantumcunque is Dei faciat voluntatem. Huiusmodi autem sunt quæ versantur in hac controversia de librorum divinorum numero. Nec illarum etiam rerum iudicium adeo perspicuum est cuivis, ut statim, ac sine doctore in promptu sit. Erant enim quidam verbum Pauli cum aviditate suscipientes, & quotidie tamen scrutabantur scripturas si hæc ita se haberent, Actor. 17. Et cum quidam docuissent sine circumscriptione neminem posse salvari, non protinus cuilibet exploratum fuit, num ea vox ac doctrina ex Deo esset, an non: sed relata est potius ad Apostolos, & seniores quæstio, & adhibito concilio, magnaque prius facta disquisitione, finita, Actorum 15. Quod, si quæ in huius argumenti refutatione dicta sunt, cuiquam adhuc non esse illa satis videantur: habeat & hoc responsum. Christum non dixisse quidem qui fecerit voluntatem Dei, hunc per se, & sine magistro veram omnem prophetarum, evangelistarum, apostolorumque doctrinam posse a falsa discernere, aut oves sine doctore externo vocem Christi internoscere, contrariamque alieni refutare. Sed id docuit, cum adest fidei magister idoneus, qui rem credendam aptis loco, & tempore, folido pondere, ac certa auctoritate proponat, tunc auditorem, si bonus est, Dei doctrinam accepturum, si malus, repudiaturum. De se quippe Christus, suaque doctrina peculiariter loquebatur, quem quoniam pater signaverat Deus, ducem, ac præceptorem mundo dederat, omnique testimoniorum genere comprobabat: ei tot, tantisque argumentis evangelium annuntianti, ei vitæ, doctrinæ, miraculorum gloria præstanti, ei humana, atque adeo divina auctoritate pollenti fidem non habere nemo sine peccato poterat. Abeat nunc Lutherus, &, quasi ecclesiæ fidem validissimis arietibus concusserit, vanissima exultatione bacchetur. Nos vero intelligamus potius illum, quem diximus, esse verborum Christi sensum cum ex aliis evangelistæ testimoniis, tum vero præcipue ex ipso eodem, quod

ex

ex cap. 10. Lutherus adversus nos citat. *Opera, inquit dominus, quæ ego facio in nomine patris mei, hæc testimonium perhibent de me. Sed vos non creditis, quia non estis ex ovibus meis. Et statim, Oves mea vocem meam audiunt.* Nam certe si non audirent, eo oves Christi non essent, ut quæ ad vocem proprii pastoris tam exploratam, & certam clausis auribus obsurdescerent. Quæ ex re patet, quam inepte a Luthero illa domini testimonia in hac causa, de qua nunc differimus, referantur. De tertio igitur argumento tantum.

Quarto prius quam respondeo, operæ pretium mihi facturus videor, si strictim quædam attigero, quo facilius non hoc solum argumentum diluatur, verum etiam ea, quæ deinceps differenda sunt, explicari queant.

Primum ergo id statuo, iuxta communem legem aliqua exteriora, & humana incitamenta necessaria esse, quibus ad evangelii fidem inducamur. Quomodo etiam credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine prædicante? (6) Item si non venissem, & locutus eis non fuisset, peccatum non haberent: & si opera non fecissem, quæ nemo alius fecit, excusationem haberent de peccato suo. Non igitur solum necessarium est, ut credituro ea, quæ sunt fidei simpliciter ab homine proponantur, quasi prima principia discipulo: verum etiam opus est exteriorem aliquam persuasionem, & humanum incitamentum adhiberi: quomodo principia geometriæ nonnulla a magistro, & explicantur, & suadentur. Hinc illud est, quod cum dixisset Moyses Domino, *Non credent mihi*, (7) Dominus ei dedit potestatem signa faciendi. Hinc rursum illud, *Prædicaverunt ubique, domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.* (8) Huc illa pertinent, *Hic venit in testimonium, &c. ut omnes crederent per illum.* (9) Et Sergius Paulus vir prudens, cum vidisset factum, credidit, admirans super doctrina Domini. Actor. 13. Et Centurio videns quod factum fuerat, glorificavit Deum dicens, *Vere filius Dei erat iste.* Luc. 23. *Et cognovit pater quod illa hora esset*

in

(6) Ad Rom. 10. Ioann. 15. (7) Exod. 4. (8) Marci ultimum. (9) Ioann. 1.

in qua dixit ei Iesus filius tuus vivit, & credidit ipse, & domus eius tota. (10) Et paulo ante. Ex civitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum propter verbum mulieris testimonium perhibentis, quia dixit mihi omnia quaecumque feci: Et multi venerunt ad Iesum, & dicebant, (11) Quia Ioannes quidem signum fecit nullum: Omnia autem quaecumque dixit Ioannes de hoc vera erant. Et Ioannes 20. Introivit ille discipulus, qui venerat primus ad monumentum, & vidit, & credidit. Nondum enim sciebant scripturam: quia oportuit eum a mortuis resurgere. (12) Philippus denique, & Petrus non utcumque fidem Eunuchus, Cornelioque proposuere: sed & causas etiam adhibuerunt, &c.

Deinde id quoque statuendum est auctoritatem humanam, & incitamenta omnia illa prædicta, sive alia quaecumque adhibita ab eo qui proponit fidem, non esse sufficientes causas ad credendum, ut credere tenemur: sed præterea opus esse interiori causa efficiente: id est, Dei speciali auxilio moventis ad credendum. Docent id D. Thom. ad Rom. 10. lect. 2. ac D. August. lib. 1. Retr. cap. 21. & alias sæpe, quin sacræ literæ id quoque docent. *Quam speciosi*, inquit, (13) *pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona: sed non omnes obediunt evangelio. Esaias enim dicit, Domine, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui revelatum est?* Item: *Nolite murmure invicem:* (14) *Nemo potest venire ad me, nisi pater, qui misit me, traxerit eum: est scriptum in prophetis, & erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit a patre, & didicit, venit ad me.* Et inferius, quibusdam discipulis dicentibus, *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Propterea (inquit Dominus) *dixi vobis quod nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum a patre meo.* Et alio loco, (15) *Cum autem tanta signa fecisset coram eis, non credebant in eum: ut sermo Esaiæ impleretur, Domine, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui revelatum est, &c.* Externæ igitur omnes, & humanæ persuasiones, non sunt satis ad credendum quantumcumque

(10) Ioann. 4. (11) Ioann. 10. (12) Act. 8. Act. 10.
(13) Ad Rom. 10. (14) Ioann. 6. (15) Ioann. 12.

que ab hominibus competenter ea quæ sunt fidei proponantur. Sed necessaria est insuper causa interior, hoc est, divinum quoddam lumen incitans ad credendum, & oculi quidam interni Dei beneficio ad videndum dati. *Viderunt* (inquit Moyses) *oculi tui signa illa, portentaque ingentia, & non dedit tibi Dominus cor ad intelligendum, & aures ad audiendum, nec oculos ad videndum.* Hoc quoque sua voce dilucide confirmavit Christus Petro, inquit, *Beatus es Simon Bariona, quia caro, & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in cælis est.* (16) Certe Petrus audierat Ioannis Baptistæ testimonium, quo aperta voce clamaverat, Christum esse filium Dei. Multa insuper Christi miracula viderat, & tamen post hæc omnia, non aut testimonio, aut auctoritati Ioannis, non miraculis visis, fidei confessionem Christus assignat, sed divinæ revelationi. Et ad Thessalonic. (17) *Gratias agimus Deo, quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus fidei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed sicut est vere, verbum Dei, qui operatur in vobis, qui credidistis.* Sunt & alia pleraque sacrarum literarum testimonia in huius rei confirmationem. Vt ad Corinth. *Nemo potest dicere Dominus Iesus, nisi in Spiritu Sancto,* (18) & cætera quæ sequuntur. Et rursus inter spiritus charismata Paulus enumerat fidem. Et alibi, *Non sumus sufficientes, &c.* (19) Et apud Lucam: *Quædam mulier colens Deum, audivit Paulum, cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur a Paulo.* (20) Et illud: *Erigit mane, mane erigit mihi aurem, Dominus Deus aperuit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.* (21) Dies me deficiet si omnia velim commemorare, quibus secundum hoc fundamentum stabilitur.

Cui & tertium subiiciendum est, rationem formalem nostræ fidei non esse ecclesiæ auctoritatem, hoc est, fidei ultimam resolutionem non fieri in ecclesiæ testimonium. Ipsæ scholasticæ res formas dicendi scholasticas rapiunt, & quæ vocabula scholarum consuetudo diuturna trivit, ea Latini

(16) Ioann. 1. (17) 1. ad Thessal. 2. (18) 1. ad Corinth. 12.
(19) 1. ad Corinth. 13. 1. ad Corinth. 3. (20) Act. 16.
(21) Esai. 50.

nobis condonare debent. Nec enim tam sermonis ornatum, quam disputationis lucem sequimur. Sed ad rem. Eorum hic errorem dissimulare non possum, qui asserunt, (22) fidem nostram eo, tanquam in ultimam credendi causam, reducendam esse, ut credamus ecclesiam esse veracem: cui prius (inquiunt) assentimur per fidem acquisitam, quam per infusam. Quod si verum esset, prima ratio formalis infusæ fidei, non esset veritas increata, sed creata. Quare fides nostra non initeretur tanquam suo fundamento divinæ veritati, sed humanæ. Deinde cum assensus conclusionis non sit certior principiorum assensu, ut Aristoteles 1. post. libr. demonstrat, si fides infusa fide acquisita initeretur, tunc Deum esse Trinum, cui assentimur per infusam fidem, non esset nobis, aut firmitus, aut certius, quam ecclesiam esse veracem: cui iuxta horum sensum assentimur per fidem acquisitam, & per humanarum causarum incitamenta.

Præterea nunquam hominem quemvis ita per fidem acquisitam existimamus esse veracem, quin formidemus, eum posse, vel falli, vel fallere. Quapropter si assensus catholicæ fidei ex acquisita fide penderet, firmus omnino esse non posset.

Ad hæc si omnes hi, qui me docuerunt, imo adeo Angeli cælorum mihi astruerent oppositum eius quod fide teneo, non ex eo fides mea labefactaretur: iuxta Pauli Apostoli præscriptum illud, *Licet nos, aut Angelus de cælo evangelizet vobis*, &c. (23) Nostræ igitur fidei assensio humanis causis, & incitamentis non innititur, quæ scilicet fides acquisita sectatur. Quare ne mens nostra vacillet, altius petenda, quam ab hominis, vel ratione, vel auctoritate scripturæ divinæ auctoritas est.

Præterea Apostoli, & Prophetæ resolvebant ultimo fidem suam in divinam, & auctoritatem, & veritatem. Ergo nos in humanam ecclesiæ auctoritatem fidem nostram non resol-

vi-

(22) Vide Scotum, 3. d. 23. q. unica. Et Durand. d. 24. q. 1. art. 1. & d. 25. q. 3. & Gabr. d. 23. q. 2. art. 1. & 2. qui videntur esse in hoc errore. (23) Ad Galat. 1.

vimus. Eadem enim fides est, idemque proinde habet obiectum, rationemque formalem.

Confirmat autem hoc, vel maxime, quod ea quæ per accidens contingunt obiecto alicuius habitus, non variant illius obiecti formalem rationem: sed articulos credendos proponi per hos, aut illos homines, per accidens omnino contingit. Cum ergo prophetæ, & apostoli assentirentur articulis fidei, quia Deus revelavit: eandem quoque nos credendi rationem habebimus. Nisi forte fides nostra non est virtus theologica, cuius videlicet prima, & formalis ratio, si his credimus, non divina, sed humana veritas est.

Nec desunt sacrarum testimonia literarum in huius rei confirmationem, ut illud, *Crediderunt Domino, & Moysi servo eius.* (24) Non dixit *Moysi, & Domino*, sed *Domino, & Moysi*. Item, *Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me*, (25) & cætera quæ sequuntur. Et ad Thessalonicenses: *Gratias agimus Deo, quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus fidei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei.* (26)

His vero tribus certis, stabilibusque sententiis illa etiam coniuncta est, ultimam fidei nostræ resolutionem fieri in causam interiorum efficientem, hoc est, in Deum moventem ad credendum. Verbi gratia: huic articulo, *Deus est Trinus*, & huic, *Ecclesia non potest errare*, & cæteris universis doctrinæ Christianæ principiis, assentio per infusam fidem. Non quod Ioannes dixerit, aut quivis alius homo, sed quod Deus revelaverit. Huic autem, Deus revelavit, immediate credo a Deo motus per instinctum specialem. Itaque ex parte obiecti ratio formalis movens est divina veritas revelans: sed illa tamen non sufficit ad movendum, nisi adsit causa interior, hoc est, Deus etiam movens per gratuitum, specialemque concursum. D. Thomas, 2. 2. quæst. 2. art. 9. ad 3. August. 11. confess. cap. 3. Et licet fundamento in hoc secundo iam iacto firmiter hæreat, subsistit tamen eo etiam testimonio quod in argumento refertur. Hunc enim sensum ha-

Tom. I.

H

bet

(24) Exod. 14. (25) Ioann. 12. (26) 1. ad Thessal. 2.

bet quod Ioannes Apostolus dicit, *Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei maius est.* Atqui, unde credemus, Apostole, id esse Dei testimonium? *Qui credit* (inquit) *in filium Dei, habet testimonium Dei in se.* Quod si rem hanc a capite arcessere, & unde omnia manant videre volumus: illud tandem intelligamus oportet, habitum fidei in ordine ad Theologiæ disciplinam se habere, ut habitus intellectus se habet ad humanas scientias, & facultates. Quemadmodum itaque intellectus noster in discursu disciplinarum naturalium, primo cum principiis congreditur, deinde ad reliqua cognoscenda proficiscitur, quæ videlicet a principiis positivis derivantur: sic in cognitione supernaturalium rerum quædam sunt principia supernaturalia, ex quorum fide fidelis animus ad cætera investiganda procedit. *Accedentem* (inquit) *ad Deum oportet credere quia est, & quod inquirentibus se remunerator sit.* (27) Et iterum, *Cum deberetis magistri esse propter tempus, rursus indigetis ut doceamini quæ sint elementa exordii sermonum Dei.* (28) Et statim docet, quænam sint eiusmodi elementa, inquiens. *Intermittentes inchoationis Christi sermonem ad perfectionem feramur: Non rursus iacentes fundamentum pœnitentiæ, fidei ad Deum, baptismatum doctrina, impositionis quoque manuum, resurrectionis mortuorum, & iudicii æterni.* (29) Quibus rebus expositis facile (ut opinor) intelligi potest, vera esse quæ paulo ante sunt dicta: Hoc est oportere, humana quædam, & exteriora adminicula intervenire ad credendum: nec tamen ea esse idonea per se, nec fidei nostræ resolutionem in eiusmodi fieri, sed in interiorem causam divinam, quæ excitet, & moveat ut credamus. In assensum siquidem principiorum Geometriæ, vel Arithmeticæ multa veniunt quasi præambula, & antecedentia, ut cognitio sensitiva, explicatio, & suasio præceptoris, qui eadem principia non utcumque proponit, sed explicat etiam vel per exempla sensibus manifesta, vel per effecta notissima. At ratio assentiendi formalis non est quicquam illorum: sed sunt illa quasi determinationes, & veluti conditiones, sine quibus eiusmodi

(27) *Ad Hebr. 11.* (28) *Ad Hebr. 5.* (29) *Ad Hebr. 6.*

di principia a discipulo non intelligerentur. Ratio autem formalis, lumen naturale est inexistentis: quo videlicet evidens ille assensus efficitur: ut & lumen hoc exterius ratio formalis est, quæ colores efficit evidentes. In hunc ergo modum proponere credenda, suadere, miracula facere, determinant quidem intellectum ut credat: quasi conditiones, sine quibus vix unquam intellectus determinatur. At ratio formalis assentiendi lumen fidei est: quod Deus infundit credenti.

Iam si hæc quæ diximus sacris literis accomodaveris, invenies profecto, ea esse usqueadeo consentanea, ut obtinere a quovis adversario debeamus. Huc enim pertinet illud Ioannis 4. *Iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus, & scimus quia hic est vere Salvator mundi.* Ut illa alia prætereamus, quæ retro sunt nobis commemorata. Nam quarto argumento refellendo satis superque dictum est. Vnde tamen tria postrema argumenta facillime diluantur, quamvis enim respectu unius, aut alterius hominis, sacras videlicet literas reiicientis, prior sit ecclesiæ auctoritas, quoniam iure probamus illi hanc esse epistolam Pauli, illam Iacobi, per ecclesiæ auctoritatem: non tamen inde colligitur, quod absolute ecclesiæ auctoritas sit ratio credendi formalis. Quomodo si neganti principia Philosophiæ naturalis ex effectis notissimis nitamur ea suadere: non quærimus causam a qua principia Philosophiæ pendeant, sed argumentum aliquod, vel indicium certum eius rei, quæ in controversiam venit. Ac fere in omnibus disciplinis contingit, ut adversus ignorantem causam utamur effectu: & adversus negantem effectum utamur causa, propter utriusque mutuam connexionem. Atque id quidem copiose variis multarum disciplinarum exemplis monstrare possem; sed quæ perspicua sunt, longa esse non debent. Adhibebimus ergo exemplum unicum, generis eius, quod & facile intellectu sit, & positum in una re transferri per multas possit. Terram interiici inter Solem, & Lunam, ex Lunæ defectu suadet Astrologus, nec affert tamen genus argumentationis ineptum. Præclare enim est hoc usurpatum a doctissimis, quorum auctoritate non uteretur, si mihi apud aliquot agrestes habenda esset oratio.

Cum vero ad eos scribam, quibus hæc inaudita non sunt, cur ego similem, me si quid in his studiis operæ posuerim perdidisse? Vsurpatum est igitur ab eruditissimis viris quoddam argumentandi genus, quod a posteriori iuniores vocant, Aristoteles iuxta veterem interpretem *demonstrationem quia est, nos ab effectis* vocamus. Quæ quoniam suis sæpe causis notiora sunt, ad eas commonstrandas identidem inferuntur. Nec illico tamen effecta hæc causarum suarum formales rationes erunt. Non enim, ut in eodem versetur, si terram interiici ex Lunæ defectu suademus, ideirco defectus ipse, ratio est interiectionis formalis. Quin e contrario, si rerum natura spectetur, ipsa terræ interiectionis ratio est formalis, cur Luna defectum patiat. Quod igitur in cæteris artibus, idem quoque in Theologia contingit, ut rerum ordo interdum humani ingenii causa permutetur. Ita fit ut contra negantes novum testamentum aptissime argumentemur ex veteri, atque e diverso contra negantes veteris ex novo. Etenim ab his quæ notiora sunt nobis, ad ea quæ minus nota sunt, quoddam quasi naturæ ductu homines ferri non solum Philosophus auctor est, sed nullo etiam philosopho auctore experimur. Quamobrem Iudæo, cui vetus testamentum certius est, novum ex veteri suademus. *Habemus, inquit, firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco, donec dies illucescat, & lucifer oriatur in cordibus vestris.* (30) & Actor. 17. ii, qui cum aviditate verbum Pauli susceperant, *scrutabantur quotidie scripturas, an hæc ita se haberent.* Contra vero oportet, ut adversus eum, qui novum testamentum recipit, ac reiicit veteris, ex novo veteris auctoritatem colligamus. Ad eundem quoque modum auctoritas ecclesiæ cum sacrarum literarum auctoritate connexa est, & per legem connexorum utramque in alterius probationem sumimus. At si generaliter queratur, unde fideli constet, ea quæ fide tenet esse a Deo revelata, non poterit ecclesiæ auctoritatem inducere, quia unum de revelatis est, ecclesiam errare non posse. Vt 1. ad Timot. 3. cap. habetur.

Nec

(30) 2. Petr. 1.

Nec verus catholicus, quod nonnulli fingunt, assentitur huic *Ecclesia est verax*, solum per coniecturas humanas, quibus acquisita fides innitur. Ad quem modum, & Saraceni suis præceptoribus, & Iudæi suis Rabbis, & Gentes suis Philosophis, & omnes denique suis maioribus inhærent. Non sic (inquam) Christiani: sed per interius lumen infusum a spiritu Sancto: quo firmissime, atque certissime moventur ad credendum, ecclesiam Christianam errare non posse: Saracenorum, Iudæorum, Paganorum, errare posse. Deinde responderi potest, quod etiam si in universum opus esset, ut ecclesia ea, quæ sunt credenda, proponeret: non tamen proinde colligeretur, ultimam fidei resolutionem in ecclesiæ auctoritatem fieri. Non est enim ecclesiæ auctoritas ratio per se movens ad credendum, sed causa, sine qua non crederemus. Quippe ut nos credamus, iuxta præscriptam a Paulo legem, oportet ut illa, quæ credere debemus, nobis per hominem proponantur. Providit autem Deus ut ecclesia esset, quæ certo, ac firmo iudicio ea, quæ vere nobis sunt credenda, proponeret. Proponit enim ecclesia, ut rem exempli causa illustremus, Evangelium Matthæi esse a Deo revelatum: nec mihi proponere nisi verum potest: Ego igitur non credo Evangelistam dicere verum, quia ecclesia eum dicat verum dicere, sed quia Deus revelavit. Et tamen ecclesia proponens est causa, sine qua ego non admitterem illud evangelium esse Matthæi. Spiritu itaque Sancto ecclesiam asilatam certo credo, non ut veritatem, auctoritatemve libris canonicis tribuat, sed ut doceat illos, non alios esse canonicos. Nec si nobis aditum præbet ad huiusmodi sacros libros cognoscendos, protinus ibi acquiescendum est: sed ultra oportet progredi, & solida Dei veritate niti. Qua ex re intelligitur, quid sibi voluerit Augustinus, cum ait, *Evangelio non crederem, nisi me ecclesia moveret auctoritas.* Et rursus. *Per catholicos Evangelio credideram.* Videlicet negotium Augustino erat cum Manichæis, qui absque controversia suo cuidam evangelio credi volebant, & Manichæo fidem astruere. Rogat igitur Augustinus ecquid facturi sint, si in hominem incidant, qui ne evangelio quidem credat: quove genere persuasionis sint eum in suam sententiam adducturi. Certe se

af-